

СЕКЦІЯ 12.

ГОСПОДАРСЬКЕ ТА ГОСПОДАРСЬКЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

Амірова Еліна Олександрівна

студентка 4-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Сучасний світ не уявляє свого існування без новітніх технологій. Науково-технічна революція останніх десятиліть зумовила перехід більшості галузей економіки та виробництва до електронних засобів та техніки. Для покращення продуктивності та прискорення робочого процесу необхідним є збільшення швидкості роботи з інформацією. Саме тому суб'єкти господарювання освоїли електронний документо-обіг, використовують електронне листування, телефонні переговори, Skype-конференції. На сьогоднішній день інформація все частіше зберігається в електронному вигляді.

Протягом багатьох років існувала потреба на законодавчому рівні врегулювати використання цифрової інформації як доказу в господарському процесі – важливого інструменту реалізації фізичних та юридичних осіб на охорону і захист. У 2003 р. у Законі України «Про електронні документи та електронний документообіг» віднайшло закріплення принципове положення, згідно з яким допустимість електронного документа як доказу не могла заперечуватися лише на підставі того, що він має електронну форму (ч. 2 ст. 8 Закону). Проте у ГПК України відповідні положення продовження та уточнення не віднайшли. Відсутність достатнього правового регулювання цього питання тією чи іншою мірою компенсувалося судовою практикою. Щоправда, був відсутній єдиний підхід до використання цифрової інформації як доказів.

Окремі питання регулювання в заданій сфері вивчали такі науковці як: М. В. Горелов, О. О. Присяжнюк, С. М. Абрамов, А. В. Гордейчик, М. П. Мельник, Г. М. Яблочков, О. В. Воронюк, К. С. Юдельсон, Д. М. Цехан та інші. Однак, наразі відсутні комплексні дослідження питання інституту електронних доказів у господарському процесі, тому вивчення проблеми є актуальним і перспективним.

Законодавець спробував урегулювати проблему використання електронних доказів у судових процесах, увівши окремі параграфи до ГПК України, ЦПК України та КАС України у жовтні 2017 року. Ці положення є аналогічними для всіх трьох кодексів, що має сприяти єдності та послідовності правозастосовної практики [1].

Відповідно до положень ч. 1 ст. 96 ГПК України, електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, яка містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема електронні документи (у тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних й інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема, на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, в інших місцях збереження даних в електронній формі (у тому числі в мережі Інтернет).

Таке визначення є досить прогресивним, оскільки містить широкий перелік видів електронних доказів і джерел інформації. Причому він не є вичерпним, що важливо, зважаючи на стрімкий технічний прогрес і появу нових видів електронних доказів та джерел інформації, на яких такі докази можуть зберігатися.

Разом з тим, доведення певної обставини учасниками провадження за допомогою окремих електронних доказів може викликати деякі труднощі. Взяти, наприклад, електронне листування. Аналіз попередньої судової практики Вищого господарського суду України доводить, що в одних справах суд дотримувався позиції, що електронне листування є неналежним та недопустимим доказом (постанова від 17.01.2017 р. у справі № 924/473/16). Натомість, у інших випадках воно визнавалося належним і допустимим доказом (постанова від 3.10.2017 р. у справі № 903/821/16) [2].

Основна проблема у використанні такого листування як доказу у господарському процесі зводиться до доведення того, що електронне листування суб'єкт спірних правовідносин здійснював саме з уповноваження представником. Зараз спеціалістами встановлено, що технічно цілком можливо визначити, з якого саме комп'ютера був відправлений той чи інший документ, проте вельми важко персоніфікувати його відправника [3].

Також дуже складно довести суду той факт, що контрагент дійсно отримав лист на поштову адресу від суб'єкта господарювання: збої у роботі техніки та самих електронних платформ, на яких здійснюється листування, можуть призвести до того, що опонент, насправді, просто не отримав листа або не побачить його з якихось причин. Проте сам факт наявності такого листа та фіксації його змісту довести можна.

Слід наголосити і на проблемі відсутності чіткої форми доказу. Це означає, що в разі пред'явлення у суді такого доказу сторона подає

роздруківку з електронного носія, оригінальність якого важко довести (зауважимо, що сьогодні на законодавчому рівні урегульовано питання належного засвідчення копій лише з електронних документів, підписаних за допомогою електронного цифрового підпису, а не роздруківок інформації з сайтів та ін.). Тобто, у опонента, якому пред'являють інформацію з електронного ресурсу, з'являється багато шансів спростувати такий доказ лише з огляду на те, що у законодавстві немає чіткої регламентації роботи з електронними доказами, а це, на нашу думку є прямим порушення принципу змагальності в процесі.

Надскладними наразі є і питання дослідження електронних доказів, які зберігаються на серверах, системах резервного копіювання: проблема не лише у відшукуванні та отриманні доступу до конкретного файлу, що зберігається на цьому носії, а й у правомірності процесу виймання цього об'єкта з підприємства чи організації. Часто питання достовірності документа, факту внесення до нього змін (санкціонованих чи ні) може бути вирішено виключно проведення комп'ютерно-технічної експертизи, що передбачає несення певних витрат зацікавленою стороною. Узагальнюючи, слід наголосити, що віднесення законодавцем електронних доказів до самостійної групи доказів, вимагає чіткого регламентування порядку та форму їх отримання і закріплення зважаючи на їх специфічну природу. Для того, щоб гарантувати учасникам судових проваджень право на подання електронних доказів, законодавцю варто деталізувати на рівні закону і порядок засвідчення цифрових копій електронних доказів, у тому числі електронним цифровим підписом, та паперових копій, враховуючи специфіку деяких видів електронних доказів. Також важливу роль в оцінці належності та допустимості електронних доказів, матимуть правові позиції Верховного Суду.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : Закон України від 23 березня 2017 року № 6242. Електронний ресурс. Режим доступу. — <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>.
2. Воронюк А. А. Электронные доказательства: что считать оригиналом, а что — копией? Электронный ресурс. Режим доступа: http://zib.com.ua/ru/130967_elektronnie_dokazatelstva_chno_schitat_originalom_a_chno_ko.html.
3. Попова І.М. Правове регулювання засвідчення копій електронних документів / І.М. Попова. Електронний ресурс. — Режим доступу : <https://core.ac.uk/download/pdf/47236268.pdf>.

Ключові слова: господарсько-процесуальне право; господарський процес; електронні докази; забезпечення електронних доказів.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Будурова Г. М.